

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp | Idéhistoria | Vårterminen 2013

Historiebruk och historiemedvetande i Venezuelas Förenade Socialistiska Partis *Libro Rojo*

Av: Erik Andersson

Handledare: Lena Lennerhed

Abstract

This thesis examines the use of history, historical narratives and the relation to Venezuelan historical consciousness in *Libro Rojo*, a publication of The Unified Socialist Party of Venezuela (PSUV). It consists of four parts: an introduction, a declaration of principles, statutes and finally what is called the programmatical bases (*bases programaticas*) of the party.

A starting point for this thesis is that this is an under prioritized area of research about the Bolivarian revolution in Venezuela. It aims to show the centrality of history in these fundamental documents of the biggest left-wing party in Latin America.

The thesis finds that symbolically charged historical figures – mainly national icons of Venezuela’s struggle for national liberation - are mobilized to back up contemporary aspirations and influence public perception of what kind of future is possible and desirable. *Libro Rojo* structures the relationship between past, present and future in order to influence historical consciousness.

It also finds that *Libro Rojo* constructs a vision of socialism which aims to show that the ideas and actions of Venezuela’s symbolically charged historical figures are compatible with the ideas of 19th and 20th century western Marxism. An illustration of this is the reference to Peruvian Marxist José Carlos Mariáteguí and his saying that socialism on the American continent can neither be an imitation nor a copy of foreign models, but a heroic creation of the people. Furthermore in *Libro Rojo*, the ideas of liberation theology, Christianity as well as “all universal and humanist thought” are evoked as foundations for the contemporary aspirations of the PSUV.

The present is situated within a context of contemporary history in which themes such as the struggle of the peoples against neoliberalism and the threats to the survival of humanity due to climate changes, economic crisis and war are central. It describes a near future in which humanity will have a choice: between its salvation and flourishing through socialism, or its extinction through world capitalism.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar.....	2
Källmaterial.....	2
Metod och teoretiska utgångspunkter.....	2
Forskningsläge och litteratur.....	4
Bakgrund	5
Hugo Chávez och den bolivarianska rörelsens historiebruk.....	5
Bildandet av PSUV.....	10
Hugo Chávez beskrivning av bildandet av PSUV.....	11
Historiebruk och historiemedvetande i Libro Rojo	15
Libro Rojas Introduktion.....	15
PSUV:s principförklaring.....	19
PSUV:s stadgar.....	26
PSUV:s programmatiska grundvalar.....	28
Avslutning	31
Sammanfattning.....	31
Avslutande diskussion.....	32
Käll- och litteraturförteckning	33

Inledning

Den 5:e mars år 2013 dog Venezuelas dåvarande president Hugo Chávez, efter fjorton omstridda år på posten. Under hans tid vid makten har Venezuela blivit ett stående inslag i nyhetsrapporteringen. I det samhällsförändringsprojekt Chávez ledde – känt som den bolivarianska revolutionen, döpt efter den latinamerikanska frigörelseikonen Simon Bolívar – har historien varit ständigt närvarande. När Venezuela efter Chávez tillträde 1999 ombildades genom en ny konstitution, döptes landet om till *Bolivarianska* Republiken Venezuela.

Den bolivarianska rörelsens valkampanjorganisationer har också döpts efter militära slag i Venezuelas tidiga historia. Exempelvis hette Chávez kampanjorganisation för presidentvalet år 2012 *Comando de campaña Carabobo*, uppnämnd efter ett av de viktigaste slagen under frigörelsekriget mot det spanska imperiet på 1800-talet. Den bolivarianska rörelsens presidentvalskampanj år 2006 döptes till *Batalla de Santa Inès*, efter ett i Venezuela välkänt slag under det så kallade federala kriget.

Detta är bara några exempel på hur centralt användandet av historien varit för den bolivarianska rörelsen. Dessa referenser har en stark symbolisk betydelse knutna till ett nytt sätt att beskriva den nationella historien. Dessa nya beskrivningar utmanar en långvarig och symboltyngd tradition av historiebruk i Venezuela. De flesta venezuelanska städer har ett *Plaza Bolívar*, vanligtvis prytt av någon form av monument till Simón Bolívars ära.

Trots att användandet av historien är så centralt i Venezuela i allmänhet och den bolivarianska rörelsen i synnerhet, är det en aspekt som inte har uppmärksammats särskilt mycket i västerlandet. Denna uppsats vill bidra till att undersöka denna aspekt av den bolivarianska revolutionen.

Mer specifikt berör denna undersökning *Partido Socialista Unido de Venezuela* (PSUV), eller på svenska *Venezuelas Förenade Socialistiska Parti*. PSUV grundades år 2007 på initiativ av Hugo Chávez, som till sin död var ordförande för partiet. Efter en utdragen ”ideologikongress” antog man en principförklaring, stadgar och programmatiska grundvalar för partiet den 24:e april 2010. Dessa sammanställdes och publicerades i häftesform under namnet *Libro Rojo* i juni 2010. PSUV uppges ha fem miljoner medlemmar, och var vid det senaste parlamentsvalet det enskilda parti som fick klart störst stöd.¹

---

¹http://www.cne.gob.ve/divulgacion_parlamentarias_2010/ (Hämtad 13-05-20)

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka historiebruket i Venezuelas Förenade Socialistiska Partis publikation *Libro Rojo*. Det är ett häfte bestående av fyra delar: en introduktion där partiets grundande sätts i en kontext, principförklaring, stadgar samt programmatiska grundvalar. Med tanke på att partiet har fem miljoner medlemmar och är landets starkaste politiska kraft är denna skrift också av intresse som en pusselbit i en bild av den bolivarianska revolutionens historiebruk.

- Hur ser historiebruket ut i *Libro Rojo*?
- Hur knyter man an till och omformar det allmänna historiemedvetandet i *Libro Rojo*?
- Hur använder man sig av historiska berättelser i *Libro Rojo*?

Källmaterial

Libro Rojo kan betraktas som en sammanfattning av PSUV:s politiska, historiska och organisatoriska identitet. Texten är 135 sidor lång och utformad i fickformat, vilket passar väl för bred spridning och vardaglig användning. Källmaterialet har valts då det är väl avgränsat och tydligt utformat som ett redskap för att bygga partiets identitet. *Libro Rojo* finns bl.a. tillgänglig på partiets hemsida, och citat från skriften publiceras regelbundet via PSUV:s Twitterkonto. Det är med andra ord en skrift som läses och används vardagligen. Eftersom skriften bara är tillgänglig på spanska har jag översatt citaten, och liksom i resten av uppsatsen ger jag sidhänvisningar till alla referat och citat.

Metod och teoretiska utgångspunkter

Min utgångspunkt är begreppet historiebruk, som det beskrivs av Peter Aronsson, professor i historia, i *Historiebruk – att använda det förflutna*. Det vill säga hur man i varje epok ”medvetet och omedvetet, i såväl handling som tanke, ritual, text och tal måste förhålla sig till det förflutna, omsätta det i samtiden för att åstadkomma något: legitimera, hindra, dölja, förorda förhållanden, med bäring på en önskvärd eller hotande framtid.”²

Aronsson betonar att ”bruk” inte enbart syftar på medveten användning, eller som motsats till ”missbruk”. Det som åsyftas är såväl mer som mindre medvetet och intentionellt användande av historien.³

---

² Aronsson, Peter, *Historiebruk. - att använda det förflutna* s. 42 (Studentlitteratur 2005)

³ Aronsson, Peter, s. 42

I min undersökning kommer jag också att använda mig av begreppet *historiemedvetande*, som hos Aronsson kortfattat definieras som ”uppfattningar om hur dåtid-nutid-framtid är relaterade till varandra.”⁴ Historikern Åsa Linderborg utvecklar:

Ett historiemedvetande har ett socialt och kollektivt innehåll; människor under en tidsperiod eller i en social grupp ”väljer” att minnas vissa saker. Det är hur dessa ”val” görs, det vill säga hur historiemedvetanden konstrueras, som är intressant att studera, inte minst ur ett maktperspektiv.⁵

Linderborg skriver också att historia inte är något statiskt, utan något som ständigt produceras, och resonerar kring hur nödvändigheten av ett selektivt urval ur den enormt omfattande historien innebär att historien blir till ett politiskt slagfält, ”eftersom olika uppfattningar om den sociala ordningen hämtar argument från händelser i det förflutna med konkurrerande historieskrivningar som resultat. Den som behärskar utformandet av det allmänna historiemedvetandet kontrollerar snart den allmänna opinionen.”⁶

Linderborg betonar att även oppositionella grupper kan hänvisa till historien för att ge tyngd åt sina krav, och pekar på hur konstruerande av historiska *berättelser* är ett sätt att skapa kollektiv identitet och infoga den enskilde individen i ett större sammanhang:

Genom berättelsen kan man skildra en historia om kollektivets öde; hur det uppstått, vad det genomgått och vad det strävat mot. [...] En berättelse strukturerar alltid världen, den bestämmer vad som skall kommas ihåg och vad som skall exkluderas, och den bibringar därför en selektiv kunskap.⁷

Även Aronsson betonar vikten av *berättelsen* som ett sätt att föra in minnena i ett sammanhang som ger dessa framåtriktad mening, och sätter in de i en kontext som pekar fram mot det nuvarande och in i framtiden. Som exempel på sådana typer av berättelser nämner Aronsson berättelser om historiens nödvändighet, om de krav som tidigare oförrätter eller föregångare ställer på handling till de som lever idag, om ett lands framväxt och vilka som varit dess viktiga aktörer, medel och mål.

---

⁴Aronsson, Peter, s. 68

⁵Linderborg, Åsa, *Socialdemokraterna skriver historia. Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892-2000*, s. 32 (Atlas Bokförlag 2001)

⁶Linderborg, Åsa, s. 33

⁷Linderborg, Åsa, s. 35

Han tillägger att det också kan handla om förkortade berättelser – metaforer – ”som pekar mot större sammanhang men med ett mer ekonomiskt, mer affektivt och mindre artikulerat språk.”⁸

Forskningsläge och litteratur

En mängd böcker har undersökt den bolivarianska revolutionen och Hugo Chávez, men inga har fokuserat specifikt på Venezuelas Förenade Socialistiska Parti, deras historiebruk, eller *Libro Rojo*. Historiebruket i den bolivarianska rörelsen och dess rötter i en omprövning av historien inom delar av den venezuelanska vänstern och kretsar av unga, radikala militärer tas dock upp i några böcker.

Fokus i dessa narrativ är Hugo Chávez, men med tanke på hans mycket centrala roll som grundare och ledare för såväl den bolivarianska rörelsen som PSUV anser jag att de är av stor relevans som en bakgrund till min undersökning.

En viktig sak att påpeka är att jag inte har haft möjlighet att eftersöka forskning som eventuellt kan ha utförts i Latinamerika, men inte nått till ”väst”. Det är också viktigt att notera att de böcker jag har läst visserligen är skrivna av personer med akademiska titlar men inte har underkastats vetenskaplig prövning inom akademien. De är dock mycket användbara som avstamp för denna undersökning av historiebruket i PSUV:s *Libro Rojo*.

I Richard Gotts *Hugo Chávez and the bolivarian revolution* respektive Elizalde och Báez *Chávez nuestro* utforskas relationen mellan de venezuelanska frigörelseikonerna, Hugo Chávez och omvärderingen av historien inom delar av den venezuelanska vänstern. Tillsammans ger de en bakgrund till min undersökning. Låt oss börja med Richard Gotts verk.

Richard Gott är en brittisk journalist och historiker som för tillfället är honorary research fellow vid Institute for the Study of the Americas på University of London.⁹ Richard Gotts bok *Hugo Chávez and the bolivarian revolution* kom första gången ut år 2000. Den senaste upplagan publicerades år 2011, uppdaterad med nya förord och postscript för upplagorna 2005 och 2011. Förutom förordet och postscriptet från 2011 är alltså boken skriven innan PSUV bildades och *Libro Rojo* publicerades.

Ungefär hälften av utrymmet i boken handlar om tiden innan Hugo Chávez kom till makten. Boken är indelad i sex delar, varav den tredje är mest relevant för min undersökning. Den bär titeln

---

⁸ Aronsson, Peter, s. 72

⁹ <http://www.versobooks.com/authors/282-richard-gott> (Hämtad 13-06-07)

Recovering the revolutionary traditions of the nineteenth century och består av tre kapitel – om Simón Bolívar, Simon Rodríguez respektive Ezequiel Zamora.

I *Chávez nuestro*, publicerad år 2004, intervjuar Rosa Miriam Elizalde och Luis Báez ett flertal venezuelaner om sina minnen av olika episoder som involverar Hugo Chávez. Boken innehåller också en intervju med Hugo Chávez själv, där han berättar om sitt privata, politiska och militära liv.

Gregory Wilpert ger i *Changing Venezuela by taking power. The history and policies of the Chávez government* (2007) en översiktlig bild av utvecklingen i Venezuela under Hugo Chávez tid vid makten fram till den tidpunkten. Då boken är skriven precis när PSUV:s bildande hade tillkännagivits och inte berör *Libro Rojo* eller den bolivarianska rörelsens historiebruk är den av begränsat värde för min undersökning, och jag har bara använt den i begränsad utsträckning i bakgrunden.

Disposition

Nedan kommer vi till att börja med få en bakgrund bestående av delarna *Hugo Chávez och den bolivarianska rörelsens historiebruk*, *Bildandet av PSUV* samt *Hugo Chávez beskrivning av bildandet av PSUV*. Därefter inleds undersökningen av *Libro Rojo*. Undersökningen följer källmaterialets uppdelning, i tur och ordning *Introduktion*, *Principförklaring*, *Stadgar* och *Programmatiska grundvalar*. Efter denna utförliga genomgång och analys av källmaterialet avslutas studien med en sammanfattning och avslutande diskussion.

Bakgrund

Hugo Chávez och den bolivarianska rörelsens historiebruk

I Richard Gotts *Hugo Chávez and the bolivarian revolution* beskrivs den oerhört starka ställning Simón Bolívar har i Venezuela, vilket han benämner om en ”sekulär kult” som förts vidare av makthavarna genom generationerna, oberoende av politisk härkomst. Gott beskriver Hugo Chávez betoning av arvet från Simón Bolívar som en fördjupning av denna långa tradition, exemplifierat av att man döpte om landet till *Bolivarianska Republiken Venezuela* under hans tid vid makten.¹⁰

---

¹⁰Gott, Richard, *Hugo Chávez and the bolivarian revolution*, s. 91 (Verso Books 2011)

Richard Gott diskuterar det han beskriver som en trend från 1960-talet och framåt av omvärdering av Simón Bolívar. Han hänvisar till Gabriel García Márquez världskända roman *Generalen i sin Labyrint* (1989), som är en fiktiv berättelse om de sista månaderna i Bolívars liv. Denna roman menar Gott bidrog till att ”ge en mänsklig dimension till den konventionella brons-statyn”.¹¹

Han nämner också boken *El culto a Bolívar* av den venezuelanska historikern Germán Carrera Damas, som han menar har varit inflytelserik inom intellektuella kretsar i Venezuela och Colombia. Gott ser denna skrift som ett försök att ”avmystifiera Bolívars karriär”, och hävdar att den inte togs väl emot av de högt rankade officerarna på militärakademin i Caracas. Å andra sidan, skriver Gott, gick den hem hos Hugo Chávez, som använde den debatten när han verkade som föreläsare på nämnda militärakademi under tidigt 1980-tal. Syftet med detta användande beskrivs på detta sätt:

His aim was to draw on the country’s historical traditions to help lay out a pattern for the future.

Gott konkretiserar genom att beskriva hur Bolívars idéer om ett förenat Latinamerika kan vara aktuella idag¹², och fortsätter med att nämna hur Chávez även har ”återupplivat” två andra huvudrollsinnehavare i Venezuelas 1800-talshistoria: som tidigare nämnts, Simón Rodríguez och Ezequiel Zamora. Gott sätter detta i kontexten av en omvärdering av Bolívars och andra historiska figurers gärning från den venezuelanska vänsterns sida från och med 1960-talet.

Han menar att ”den marxistiska vänsterns ursprungliga synsätt” varit en ”extrem fiendlighet mot Bolívar” som en representant för borgerligheten som lämnat över Latinamerika från den spanska till den brittiska imperialismen. Richard Gott menar att detta vara ett ”karikatyrporträtt av Bolívar som en imperialistlakej”.¹³ Det här stycket hos Gott är präglad av svepande formuleringar som ”den marxistiska vänstern, i Venezuela liksom på annat håll..” och ”de flesta marxistiska författare”, respektive starkt värdeladdade uttryck såsom ”karikatyrporträtt” och ”imperialistlakej”.¹⁴ Det är allmänt och svepande, och därmed svårt att värdera.

Gott menar att denna enligt honom entydigt negativa bild började förändras under 1960-talet, och hänvisar till hur gerillarörelser i Venezuela började döpa sig efter ”hjältar från det förflutna” såsom

---

¹¹Gott, Richard, s. 92

¹²Gott, Richard, s. 92-93

¹³Gott, Richard, s. 93

¹⁴Gott, Richard, s. 93

slavupprorsledaren José Leonardo Chirinos på 1700-talet eller ”ledaren för bönderna på slätterna” på 1800-talet, Ezequiel Zamora. Han beskriver hur några av dessa grupper som börjat omvärdera historien och ville skapa en mer inhemsk ideologi för den latinamerikanska vänstern.

Som ett exempel nämner han Douglas Bravo, befälhavare för gerillagruppen *José Leonardo Chirinos* i den venezuelanska delstaten Falcón.¹⁵ Intressant nog blev Bravo enligt egen utsago år 1965 utesluten ur Venezuelas Kommunistiska Parti för sina argument till förmån för Bolívar, Rodríguez och Zamoras idéer, som Gott menar stod i rak motsats till ”sovjetisk ortodoxi”.¹⁶ Året efter startade han Partido de la revolución venezolana (Den venezuelanska revolutionens parti), vars ”huvudsakliga ideolog” Pedro Dunno år 1969 publicerade ett dokument med titeln ”Marxism-Leninism-Bolivarianism”. Genom sin äldre bror Adán Chávez träffade en ung Hugo Chávez på 1970-talet Douglas Bravo, som han sedan hade återkommande kontakt med.¹⁷

Richard Gott menar att Hugo Chávez perspektiv sammansmälte med delar av den venezuelanska vänsterns omvärdering av landets historiska personligheter:

When Chávez started to organize his military conspiracy in the 1980s and made his first contacts with the revolutionary left, he found that they were already talking the same language. The resurrection of Bolívar as an important and necessary forerunner of any future radical revolution was accepted by the leftists he met.¹⁸

Den andra historiska personligheten som Gott menar att Chávez har återupplivat är Simón Rodríguez, mest känd som mentor och god vän till Simón Bolívar. Rodríguez levde i Europa under en tjuugoårsperiod, där han enligt egen utsago ”gick med i ett antal hemliga sällskap av socialistisk natur”¹⁹. En i Venezuela välkänd episod inträffade i Rom i augusti 1805, när Bolívar vid berget Monte Sacro svor en ed. Denna har nått venezuelanerna genom Rodríguez penna, som nedtecknade den ur minnet långt efter att Bolívar dött. I vår tid lär sig såväl skolbarn som soldater den.²⁰ När Hugo Chávez och en grupp unga militärer på 1980-talet bildade en konspiratorisk sammanslutning svor de även denna ed, som i Gotts översättning lyder:

---

¹⁵Gott, Richard, s. 93

¹⁶Gott, Richard, s. 93-94

¹⁷Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, *Chávez nuestro*, s. 354 (Casa Editora Abril 2004)

¹⁸Gott, Richard, s. 94

¹⁹Gott, Richard, s. 104

²⁰Gott, Richard, s. 104-105

I swear before you, and I swear before the God of my fathers, that I will not allow my arm to relax, nor my soul to rest, until I have broken the chains that oppress us...²¹

Annars är Rodríguez främst känd för sina idéer om utbildning och tänkande. Ett av hans mest kända citat handlar om vikten av att Latinamerika finner sin egen väg:

Spanish America is an original construct. Its institutions and its government must be original as well, and so too must be the methods used to construct them both. Either we shall invent, or we shall wander around and make mistakes – O inventamos o erramos.²²

Denna grundtanke menar Gott är en av nycklarna till Hugo Chávez tänkande.²³

I det tredje av kapitlen om Venezuelas historiska frigörelseikoner lyfter Gott fram hur Ezequiel Zamora varit en historisk personlighet som Hugo Chávez haft ett särskilt nära förhållande till. Gott beskriver hur de folkliga berättelserna om Zamora var del av Chávez barndom i delstaten Barinas (som en gång i tiden hette *Zamora*)²⁴, där Zamoras trupper utkämpade sitt viktigaste slag, vid Santa Ines 1859. Särskilt intressant är att Gott skriver att Chávez personligen sammanställde sådana folkliga berättelser när han var stationerad på de slätter där Zamora hade haft sin bas.²⁵

Richard Gott menar att Chávez ser Zamora som länken som kopplar samman Bolívars projekt med det program han själv vill uppnå.²⁶ Zamora är inte minst känd för att han knöt an till böndernas kamp mot den godsägarna, bl.a. genom de slagord som tillskrivits honom såsom ”Frukta å oligarkin!” och ”Jord och fria män!”²⁷

Gott lyfter också fram hur Zamora efter slaget vid Santa Inés porträtterades iförd en civil hatt (*sombrero*) och en militär keps (*képis*), en gest som han skriver att Chávez har kopierat vid några tillfällen. Gott skriver att denna utstyrelse för Zamora symboliserade enheten mellan folket och de väpnade styrkorna, och menar att Chávez velat bevara den traditionen.²⁸

---

²¹Gott, Richard, s. 105

²²Gott, Richard, s. 106

²³Gott, Richard, s. 106

²⁴Gott, Richard, s. 112

²⁵Gott, Richard, s. 111

²⁶Gott, Richard, s. 114

²⁷Gott, Richard, s. 111

²⁸Gott, Richard, s. 115

I Elizalde och Baez intervju med Hugo Chávez bekräftas Richard Gotts beskrivning av Chávez uppväxt som präglad av hans farmors historiska berättelser om inte minst Zamora²⁹. Det bekräftas också av en av Hugo Chávez äldre bröder, Adán Chávez. Denne säger i intervjun att det var väldigt vaga minnen, eftersom deras farmor var mycket ung under federala kriget och när hon berättade om Ezequiel Zamora refererade vad hon fått höra av sin mor.

Adán säger att dessa historier ”kanske stimulerade oss att söka referenser i landets episka förflutna”, och berättar om hur han och Hugo för första gången hörde talas om Bolívar när de läste om landets historia i skolan. Han beskriver hur de under sin högskoleutbildning ”verkligt fördjupade dessa studier”, och berättar liksom sin bror Hugo Chávez³⁰ om sitt medlemskap i vänsterorganisationerna Movimiento Izquierda Revolucionaria (MIR) och Partido de la revolución venezolana (PRV), där man också studerade Marx och Lenin:

Men det var tack vare några ledare, och också tack vare Hugo, som vi utforskade de stora nationella framstående personerna, där, givetvis, den stora referensen var Simon Bolívar.³¹

Adán berättar att han satte sin bror Hugo i kontakt med PRV. På frågan om det fanns några politiska konflikter mellan honom och Hugo på den tiden svarar Adán Chávez att Hugo aldrig var medlem i något parti, men att han ”utan att veta det alltid har stått till vänster. Vi har aldrig haft politiska meningsskiljaktigheter, tvärtom. Hugo frågade mig om några saker och jag framförde mina åsikter. Han pratade med passion om behovet av att frita Bolívar, och jag höll med...”.³²

Han berättar om en riktning i Venezuelas Kommunistiska Parti vid den tidpunkten som ville ”acceptera den nationella historien”, och hävdar att medlemmar i kommunistpartiet uteslöts ”för att de studerade Bolívar”³³. På samma spår som uttalandet om att hans bror alltid varit vänster utan att veta om det, fortsätter Adán Chávez:

---

²⁹Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 319

³⁰Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 336

³¹Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 37-38 ”Pero fue gracias a algunos dirigentes, y también a Hugo, que investigamos a los grandes próceres nacionales, donde, por supuesto, la gran referencia era Simón Bolívar.”

³²Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 38 ”...sin saberlo, siempre ha sido de izquierda. Nosotros nunca tuvimos divergencias políticas, al contrario. Hugo me preguntaba sobre algunas cosas y me daba sus opiniones. Hablaba con pasión de la necesidad de rescatar a Bolívar, y yo estaba de acuerdo...”
de ese partido por estudiar a Bolívar.

³³Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 38

Hugo sa aldrig att han hade kommunistiska idéer, men han kritiserade inte heller oss, och hävdade inte att vi hade fel.³⁴

Det är värt att notera att Adán Chávez, Hugo Chávez och Richard Gotts beskrivningar av samspelet mellan Hugo Chávez utveckling och den venezuelanska vänsterns närmande till landets historiska ikoner stämmer väl överens. Hos alla tre lyfts farmoderns historiska berättelser fram, men det är intressant att se att Gott daterar Hugo Chávez första kontakter med den revolutionära vänstern till 1980-talet, medan bröderna Chávez berättelser om dessa kontakter börjar under tidigt 1970-tal.

En orsak till det kan vara något av en definitionsfråga: dessa tidigare kontakter förefaller utifrån bröderna Chávez beskrivningar ha varit fläckvisa och informella. Det är dock intressant att kontakterna med den revolutionära vänstern enligt dessa beskrivningar skedde innan Hugo Chávez började organisera politiskt inom militären – 1977.³⁵

Bildandet av PSUV

PSUV:s bildande inleddes år 2007, och kulminerade i en lång grundningskongress år 2010, där man antog dokumenten som återfinns i *Libro Rojo*. Gott beskriver *Libro Rojo* som ”a substantial, 90-page document” där man kombinerar ett hedrande av ”Chávez’s original historical heroes” Bolívar, Rodríguez och Zamora med partiets entusiasm för ”the figures of traditional socialism” såsom Marx, Lenin, Gramsci, Luxemburg, och citerar PSUV-dokumentets tillägg: ”...and others who have assisted in the struggle for social transformation, for a world of equity and social justice, in a common human endeavour that has an ancient lineage, as in the cosmovision of the Indian-Afro-American [civilisations] as well as that arising from Christianity and liberation theology.”³⁶

Gott menar att PSUV bildades efter att Hugo Chávez övertygats av bl.a. Fidel Castro om behovet av att skapa ”a more adequate political organization to keep up the revolutionary momentum”. Partiet ersatte det gamla partiet MVR, som syftat till att understödja Hugo Chávez tidigare valkampanjer. PSUV förenade MVR med flera mindre partier, men huvuddelarna av tre signifikanta allierade grupperingar höll sig utanför: Partido Comunista de Venezuela, Patria Para Todos och

---

³⁴Elizalde, Rosa Miriam & Baez, Luis, s. 38 ” Hugo nunca dijo que tenía ideas comunistas, pero tampoco nos criticó o sugirió que estábamos equivocados”

³⁵Gott, Richard, s. 36

³⁶Gott, Richard, s. 298

PODEMOS.³⁷ Gott skriver att PSUV snart kunde presentera sig själva som Latinamerikas största vänsterparti:

Yet in spite of the organizational effort put into reaching the remotest areas of the country, and the intellectual talent put into devising a suitable ideology, and the crying need for a political framework that would give an effective voice to the democratic aspirations of the population, it seemed likely that some years would pass before the PSUV replaced Chávez as the principal motor of the Bolivarian revolution.³⁸

Även Gregory Wilpert tar upp PSUV som ett möjligt instrument för att minska beroendet av Hugo Chávez som person, och betonar även det behov han ser av att övervinna personfokus och uppifrånstyre. Han menade år 2007, precis efter partiets bildande, att PSUV hade möjligheten att bli ett parti som styrdes demokratiskt av gräsrotterna. Samtidigt varnade han för att ”even a highly democratically organized PSUV could evolve into a patronage vehicle, as long as the state is not reformed.”³⁹

Hugo Chávez beskrivning av bildandet av PSUV

Idén att bilda PSUV offentliggjordes i ett tal av Hugo Chávez den 15:e december 2006 – tolv dagar efter hans seger i presidentvalet. Talet publicerades i redigerad och översatt form av ”Socialism of the XXI Century Publications” år 2007. Hugo Chávez har själv skrivit introduktion till skriften och uttrycker där en förhoppning att den ska kunna användas som studiematerial.⁴⁰ Det är viktigt att understryka att Chávez i egenskap av initiativtagare till partiet och ledare för det till sin död är en aktör i sammanhanget. Hans beskrivning av PSUV:s bildande och dess historiska kontext är dock intressant just därför, då det ger en bakgrund till hur man använder sig av historien för att ge partiet en identitet i nutiden. Den är också av vikt, eftersom det i den litteratur jag har läst enbart finns mycket kortfattade stycken om grundandet av PSUV.

I skriften sätter Chávez PSUV:s bildande i en historisk kontext, och framför även en rad argument för varför partiet behövs. Ett argument som torgförs är bristen på enhet. Han hänvisar till dels hur

---

³⁷Gott, Richard, s. 298

³⁸Gott, Richard, s. 299

³⁹ Wilpert, Gregory, *Changing Venezuela by taking power. The history and policies of the Chávez government*, s. 233 (Verso Books 2007)

⁴⁰Chavez, Hugo, *Speech of unity*, s. 15 (Socialism of the XXI Century Publications 2007)

splittringen av Stor-Colombia under slutet av Simón Bolívars liv enligt Chávez var ”Bolívars största tragedi”.⁴¹ Chávez hänvisar också på flera ställen till störtandet av Salvador Allende, som han menar allvarligt försvagades av bristen på enhet inom den politiska rörelse som stödde Allende – Unidad Popular.⁴² Han argumenterar för att det behövs ett politiskt parti, inte en front - ”den revolutionära bolivarianska processen behöver ett parti, inte en alfabet-soppa”, och tillägger att det behövdes ett politiskt instrument som förenar viljor och inte slits ut i interna strider.⁴³

Chávez lyfter också fram att han – med hänvisning till den chilenska författaren Marta Haneckers bok *Reconstruyendo la izquierda (Att återuppbygga vänstern)* - menar att den latinamerikanska vänstern kopierade den bolsjevikiska modellen.⁴⁴ Detta var enligt honom naturligt, då bolsjevikpartiet var ”väldigt framgångsrikt” i att organisera folket till revolution.⁴⁵ Chávez beskriver hur han menar att bolsjevikpartiet drabbades av en avvikelse - ”Stalins avvikelse” - som förvandlade partiet till ett anti-demokratiskt parti, och hur man gick från ”det där underbara mottot ’All makt åt sovjeterna!’” till ”All makt åt partiet!”. Han menar att regimen i Sovjetunionen förvandlades till en ”elit-regim som misslyckades med att bygga socialism”.⁴⁶

I stället presenterar han PSUV som ett politiskt instrument för att uppnå en venezuelansk socialism⁴⁷, som inte bygger på Marx tanke om proletarietets diktatur, utan på ”folklig demokrati, deltagande demokrati, protagonistisk demokrati”. Chávez uttrycker också att PSUV bör bli det mest demokratiska partiet i Venezuelas historia, med diskussioner och val underifrån av partiföreträdare.⁴⁸

När Chávez ska ge en inhemsk bakgrundshistoria till bildandet av PSUV börjar han 1977, då han och fyra andra soldater bildade en minimal organisation vid namn *Ejercito Bolivariano por la liberación del pueblo venezolano* (EBLPV). Chávez uttrycker självironiskt att det fanns fler bokstäver i akronymen än soldater i den armén.⁴⁹

En något mer substantiell organisation bildades 1982, vid namn Movimiento Bolivariano

---

⁴¹Chavez, Hugo, s. 17

⁴²Chavez, Hugo, s. 13-14

⁴³Chavez, Hugo, s. 30

⁴⁴Chavez, Hugo, s. 32

⁴⁵Chavez, Hugo, s. 32-33

⁴⁶Chavez, Hugo, s. 33

⁴⁷Chavez, Hugo, s. 33

⁴⁸Chavez, Hugo, s. 34

⁴⁹Chavez, Hugo, s. 19

Revolucionario-200. Även om denna hemliga organisation främst hade militärer som medlemmar hade man enligt Chávez från första början en ”civil komponent”.⁵⁰ Värt att notera är att Chávez beskriver MBR-200 som ”ett slags bolsjevikisk rörelse” - av hemlig och konspirativ natur. Han uppger att rörelsen innan 1992 hade färre än 1000 medlemmar.⁵¹ Chávez hävdar att han under de åren då och då mötte olika politiska rörelser:

Vid ett tillfälle föreslog jag dem att förenas, men nej, det ville de inte. Var och en ville äga rörelsen.⁵²

MBR-200 utförde den 4:e februari 1992 ett misslyckat uppror inom armén. För att få upprorsmännen runt om i landet att lägga ned vapnen lät man den då okände upprorsledaren Hugo Chávez framföra ett direktsänt budskap. På bara en minut förvandlades han till en välkänd person. I talet hann han tacka upprorsmännen för deras insatser och uppmana dem att lägga ned vapnen för att undvika blodspillan. Han sade att han själv tog på sig det fulla ansvaret för ”detta bolivarianska militära uppror”, och när han framförde att man inte hade lyckats uppnå målsättningarna tillade han två ord som blev berömda: ”por ahora” - ”för tillfället”. Hänvisningen till en möjlig fortsättning kombinerat med hans sätt att själv ta på sig ansvaret för upproret gjorde ett starkt intryck på många. Hugo Chávez dömdes till fängelse för sin ledande roll i upproret.

När Chávez år 1994 släpptes ur fängelset gick man över till ett öppet arbete – man höll stormöten runt om i landet där man bl.a. diskuterade förslaget om att inkalla en konstituerande församling för att skriva om konstitutionen. Chávez uppger att flera vänsterpartier under den perioden bad honom att gå med i deras partier, ställa upp i regionalval, borgmästarval osv. Han tackade nej till alla dessa erbjudanden, enligt honom själv för att han ansåg att man skulle sikta mot en konstituerande församling, mot att överta makten för att förvandla landet.⁵³

1997 beslutade man sig för att lansera Hugo Chávez som kandidat i presidentvalen året efter. Eftersom det är förbjudet att döpa politiska partier efter Simón Bolívar valde man istället namnet *Movimiento Quinta Republica*. Detta då förkortningen MVR på spanska låter snarlikt MBR, och dessutom fick med idén om att bilda en ny, femte, republik. MVR bildades den 19:e april 1997.⁵⁴

---

⁵⁰Chavez, Hugo, s. 21-22

⁵¹Chavez, Hugo, s. 23

⁵²Chavez, Hugo, s. 23

⁵³Chavez, Hugo, s. 24

⁵⁴Chavez, Hugo, s. 25

I avslutningen av skriften argumenterar Chávez för en ”inhemsk socialism”, och börjar med att lyfta fram bibelcitater som fördömer de rika, argumenterar för de fattigas sak och förespråkar jämlikhet och gemensamt ägande.⁵⁵ Han hänvisar därefter till citat av Simón Bolívar, Simón Rodríguez, José Ignacio Abreu de Lima och José Carlos Mariátegui. Abreu de Lima presenteras som mannen som ”skrev den första boken om socialism i Amerika”, och som en av Bolívars närmaste vänner och kamrater.⁵⁶ Chávez citerar ett av Mariáteguis mest berömda citat, där han uttrycker att socialismen på den amerikanska kontinenten varken kan vara en imitation eller kopia, utan måste vara ”en herorisk skapelse”, och citerar vidare Mariáteguis ord:

Vi måste ge liv till den indo-amerikanska socialismen med vår egen verklighet, på vårt eget språk.⁵⁷

Chávez hänvisar dock också till den västerländska socialismens två portalfigurer, Karl Marx och Friedrich Engels, som han menar bröt med en ”utopisk” och ”kontemplativ” socialism baserad på ”platonisk kärlek”. Mot detta sätter han Marx och Engels ”vetenskapliga socialism”, med utgångspunkt från Kommunistiska Manifestet. Därifrån lyfter han också fram behovet av att socialisera jorden och ekonomin, för att skapa ”en verkligt ny modell som sätter arbetet framför kapitalet, betonar samhällsegendom, genererar nya produktionsrelationer och leder den produktiva ansträngningen för att tillfredsställa ett helt folks behov.”⁵⁸

---

⁵⁵Chavez, Hugo, s. 41-44

⁵⁶Chavez, Hugo, s. 44-46

⁵⁷Chavez, Hugo, s. 46

⁵⁸Chavez, Hugo, s. 49-50

Historiebruk och historiemedvetande i *Libro Rojo*

Libro Rojos Introduktion

Libro Rojo inleds med en introduktion, som sätter PSUV:s grundningskongress i en historisk kontext. Kongressen beskrivs som en historisk händelse vilken sker i samband med en revolutionär process där folket har den ledande rollen, med Hugo Chávez i fronten, och vars mål är att ”ge kontinuitet till den frigörande gärning som inleddes för 200 år sedan av våra befriare.”⁵⁹

Det är intressant att man uttryckligen kallar kongressen för en historisk händelse, och så explicit knyter samman nuet med historien. Redan i de första raderna knyter man an till det allmänna historiemedvetandet i ett Venezuela där nationens ”befriare” har en liknande ställning som *The Founding Fathers* i USA. Introduktionen fortsätter genom att måla upp en bild av en frigörelseprocess som inleddes för 200 år sedan, och fortfarande inte har kulminerat. Vi är nödda att minnas, manar man, de kamper som har utförts av de stora frigörelseikonerna, såväl som alla de män och kvinnor som spillde sitt blod och gav sina liv för fosterlandet:

Igår utmanade våra folk det spanska imperiet, idag utmanar vi det nordamerikanska imperiet med samma målsättning: friheten, oberoendet, suveräniteten och den sociala rättvisan.⁶⁰

Man sätter siktet framåt samtidigt som man hänvisar till det förflutna, när man skriver att Venezuela vid ”200-årsdagen av Befriaren Simón Bolívars död” (år 2030) inte bara bör vara fullständigt fritt, oberoende och suveränt, utan att man då även bör ha konsoliderat den bolivarianska socialismen. Här ser vi en tydlig koppling till Aronssons definition av historiemedvetande som ”uppfattningar om hur dåtid-nutid-framtid är relaterade till varandra.”⁶¹

Först beskrivs dagens rörelse som vilande på samma målsättningar som de som ”igår” kämpade mot det spanska imperiet. Därefter sätter man upp en målsättning framåt i tiden, lokaliserad till en tidpunkt som benämns på ett sätt som ger den en historisk tyngd. Det är en illustration av hur man

---

⁵⁹*Libro Rojo*, s. 7 “...darle continuidad a la gesta emancipadora iniciada hace 200 años por nuestros Libertadores.”

⁶⁰*Libro Rojo*, s. 7-8 “Ayer nuestros pueblos se enfrentaron al imperio español, hoy estamos enfrentados al imperio norteamericano con el mismo objetivo: la Libertad, la Independencia, la Soberanía y la Justicia Social.”

⁶¹Aronsson, Peter, s. 68

kan tala om tiden och historien på ett sätt som strukturerar relationen mellan nutid, dåtid och framtid i det allmänna historiemedvetandet.

Den bolivarianska socialismen beskrivs som ett samhälle där den sociala rättvisan, jämlikhet, solidariteten och kärleken härskar. Med hänvisning till ett citat av en av befrielsekrigets ikoner, Antonio José de Sucre, skriver man att ”friheten inte kan komma på egen hand; den måste garantera rättvisan, eftersom de är oåtskiljbara systrar”.⁶²

På bara ett stycke lyckas man knyta ihop en framtidsvision med en åminnelse av ett dödsfall för snart 200 år sedan, och samtidigt skänka sin socialistiska modell legitimitet genom att benämna den som bolivariansk och förankra dess ideal i en av frigörelseikonernas ord.

Efter denna inledning med fokus på Venezuelas historiska kamp för oberoende går man över till ett mer näraliggande perspektiv, under rubriken ”Föregångare till den bolivarianska socialismen - ‘El Caracazo’ (1989) och det militära upproret den 4:e februari 1992”. Det som följer är en berättelse om Venezuelas nutidshistoria som vill etablera en viss version i det allmänna historiemedvetandet.

Till att börja med förklarar man den så kallade Washington Consensus och nyliberalismen för omkullkastade och misslyckade, och menar att det tvingar fram en översyn av dess ”verkliga ansikte”, vilket man beskriver som ”den gamla borgerligt-liberala demokratimodellen baserad på den formella, representativa och fundamentalt politiska demokratin, där rätten att välja, vara valbar och att rösta är tillräckligt.”

Vidare skriver man att det i namn av de friheterna och den formen av formell demokrati (här sätter man ”friheterna” och ”demokratin” inom citationstecken) har underlättats för att ackumulera kapital i ett fåtals händer, medan fattigdomen och den sociala exkluderingen har ökat, liksom ”en enorm kostnad vad gäller förstörelsen av naturen.”⁶³

Denna PSUV:s version av nutidshistorien fortsätter genom en beskrivning av hur man menar att den kapitalistiska expansionen har krävt att den fria marknaden har påtvingats. Man ger en bild av hur

---

⁶²*Libro Rojo*, s. 8-9 “ La libertad no puede ir sola; está obligada a garantizar la justicia ya que ambas son hermanas inseparables”

⁶³*Libro Rojo*, s. 9 “...el viejo modelo democrático liberal burgués basado en la democracia formal, representativa y fundamentalmente política y donde el derecho a elegir, ser elegido y votar, son suficientes.” och “un enorme costo en cuanto a la destrucción de la naturaleza.”

detta har ledat till en process där ”nedmonteringen av nationalstaten” har tvingat fattiga länder att betala ”den så kallade” utlandsskulden och utsatt folken för exploatering, hunger och misär. För att uppnå ovanstående mål menar man att IMF:s ”recept” påtvingats dem, med inslag såsom privatiseringar av statliga företag, avreglering av arbetsmarknaden, avskaffande av subventioner, införande av nedskärningar osv.⁶⁴

Införandet av dessa åtgärder menar man påverkade den stora majoritetens livsvillkor, vilket ledde till en utbredning av missnöjet och, som man uttrycker det, ”framkallade folkens reaktion”. Man ger en bild av hur ”folken” tappade förtroendet för regeringarna, partierna och alla former av institutioner, vilket ledde till en förtvivlan bland vanliga människor, som ”förberedde sig för att skipa rättvisa med sina egna händer”.⁶⁵

Det här är en berättelse om nutidshistorien som tar sig an det globala perspektivet, där nyliberalismen beskrivs som en kraft som angrep ”folken” och tvingade folk att ta till gatorna. I Venezuela menar man att detta fenomen uttryckte sig den 27:e februari 1989, då ett händelseförlopp känt som *El Caracazo* utbröt. Man beskriver en ”folkets resning” som började i samhället Guarenas, nära huvudstaden Caracas, och sedan spred sig till huvudstaden och andra städer runt om i landet:

De folkliga massorna tog till gatorna utan någon som helst ledning, utan identifierade ledare. Folket på gatorna sökandes rättvisa.⁶⁶

Detta uppror möttes av en regering som enligt PSUV försvarade oligarkins och eliternas intressen, som beordrade armén och polisen att ”underkuva det indignerade folket”.⁶⁷ Detta nedslagande av upproret blev blodigt, och beskrivs i *Libro Rojo* som en av de blodigaste händelserna i landets historia, där folket blev massakrerat och man inte kunnat fastställa antalet offer, då många av de dödade begravdes i massgravar utan att identifieras.⁶⁸

Man ger en bild av hur denna ”historiska händelse” dramatiskt omvandlade medvetenheten inom alla delar av det venezuelanska samhället, inklusive i armén, särskilt bland unga befäl, ”som

---

⁶⁴*Libro Rojo*, s. 10

⁶⁵*Libro Rojo*, s. 10 “...la gente quien se dispuso a ejercer justicia por sus propias manos.”

⁶⁶*Libro Rojo*, s. 11 “Las masas populares sin dirección alguna, sin líderes identificados, se lanzó a la calle. El pueblo en la calle buscando justicia.”

⁶⁷*Libro Rojo*, s. 11 “...reprimir al pueblo indignado”

⁶⁸*Libro Rojo*, s. 11

vägrade att delta i detta brott mot folket”. Detta accelererade vad man beskriver som ett redan existerande missnöje inom armén, uttryckt i form av en rörelse bland ”de patriotiska sektorerna”.⁶⁹

Man målar upp en bild av hur denna rörelse, ledd av Hugo Chávez, reste sig i vapen till försvar av folket genom upproret den 4:e februari 1992, och hur folket omedelbart och fullt ut identifierade sig med Chávez, som trots att han fängslats hade planterat ett frö av hopp om nya möjligheter att föra landet framåt.⁷⁰ Chávez tillsammans med en grupp befäl och patriotiska soldater hade, skriver man, gett folket tillbaka sin identitet, sin stolthet och sitt hopp, och folket fortsatte utan vila att ta till gatorna för att se till att Chávez släpptes fri från fängelset. Därefter kom valsegern 1998, den konstituerande församlingen och den nya konstitutionen 1999.⁷¹

Denna närtidshistoria blir till en berättelse om samspelet mellan ”folkets” egna ledningslösa uppror 1989 och den efterföljande accelereringen av upprorsstämningen inom armén. Hugo Chávez blir i denna berättelse till den som sammanfogade folkets elementära uppror med det jäsande missnöjet inom armén, och förenade dessa till en gemensam rörelse. Folkets egen kraft betonas starkt i beskrivningen av *El Caracazo*, och repressionen mot detta folkliga uppror tillskrivs en avgörande roll vid omformningen av medvetenheten i landet.

I den avslutande delen frammanas de emotionella och ömsesidiga banden av kärlek och lojalitet mellan Hugo Chávez som person och ”folket”. Nutidshistorien blir till en berättelse om det mörker man upplevde, om hur ”folket” å sin sida och militärerna ledda av Chávez å andra sidan reste sig, för att slutligen kulminera i en beskrivning av hur denna historiska process ledde till en sammansmältning mellan ”folket” och Chávez.

---

⁶⁹*Libro Rojo*, s. 11

⁷⁰*Libro Rojo*, s. 11-12

⁷¹*Libro Rojo*, s. 12

PSUV:s principförklaring

Partiets principförklaring börjar i olycksbådande ton, en liten bit under rubriken *Det imperialistiska hotet*:

Vid början av det 21:a århundradet har mänskligheten gått rakt in i det mest riskfyllda vägskalet i sin historia. Kapitalismen i den imperialistiska fasen har nått sina gränser och har, genom sin nyliberala utvecklingspolitik och sin modell för medialt inflytande, åter bekräftats som mänsklighetens huvudfiende. Efter successiva paliativa uppskjutningar av en strukturell kris som eroderar systemets fundament sedan årtionden, har den dominanta socioekonomiska mekanismen hakat upp sig och hotar att explodera.⁷²

Principförklaringen fortsätter genom att beskriva hur kapitalismen på grund av denna situations logik och behovet av att finna profitabla former för att investera massiva mängder överflöds kapital och förstöra varor för att sanera systemet och inleda en ny ekonomisk cykel (en klassisk marxistisk kristeori) hotar världen med krig och ”planetens totala förstörelse”.

Med hänvisning till de två världskriegen under 1900-talet skriver man att kriget idag inte skulle begränsas till att förstöra människoliv, kulturer och varor ”för att tillåta att de återigen kan produceras och säljas”, utan leda till slutet för alla former av liv på jorden.⁷³ Hänvisningen bakåt till de två världskriegen är noterbar av två anledningar: dels eftersom man anlägger en klassisk marxistisk kristeori som förklaring till dessa två historiska händelser, men också för att man tar de som utgångspunkt för att betona det fruktansvärda hot mot mänskligheten man anser att kapitalismen står för.

Man tar också upp Sovjetunionens fall som en orsak till att kapitalismen kunnat skjuta upp sin kris: genom att Sovjetunionen föll menar man att de dammluckor som förhindrade systemet att lindra sin

---

⁷²*Libro Rojo*, s. 17 ”A comienzos del siglo XXI la humanidad ha ingresado de lleno en la encrucijada más riesgosa de su historia. El capitalismo en la fase imperialista ha tocado sus límites y se ha reafirmado, con sus políticas de desarrollo neoliberales y su modelo de influencia mediática, como el principal enemigo de la humanidad. Tras sucesivas postergaciones paliativas de una crisis estructural que corroe los cimientos del sistema desde hace décadas, el mecanismo socioeconómico dominante en el planeta está trabado y amenaza con explotar.”

⁷³*Libro Rojo*, s. 17-18 ”...para permitir que puedan nuevamente ser producidas y vendidas...”

kris försvann. Istället, menar PSUV, att följderna fick bäras av de nationer som stod i beroendeställning, deras arbetare, bönder ”och andra sociala sektorer”.⁷⁴ Det är intressant att notera hur man hänvisar till Sovjetunionens fall som en delförklaring till att kapitalismen kunde uppskjuta sin kris, och tar denna historiska händelse som utgångspunkt för en beskrivning av en hemsk utveckling för utvecklingsländerna.

Avdelningen om det imperialistiska hotet avslutas med en utläggning om hur de institutioner och allianser ”med vilka man bevarade sin makt under 1900-talet” blir allt mer inkapabla. Detta leder, menar PSUV, till att imperialismen ”appellerar nu till miljoner människors desperata behov, för att vända de mot varandra i brödrakrig, och utan annat möjligt öde än förstörelse, degradering och död i skalor som aldrig tidigare har setts”.⁷⁵

Här ser vi återigen en mycket mörk bild som präglar hela detta stycke. Det är värt att ta notis om att PSUV väljer att inleda sin principförklaring på det här sättet. Man får en stark känsla av att man vill lägga stor kraft bakom att det nuvarande världssystemet *måste* avskaffas.

Under nästa avdelning, *Världskapitalismens kris*, ger man en bild av hur en rad motsättningar inom det kapitalistiska världssystemet ”den senaste tiden”, ”under den kapitalistiska imperialismens nyliberala fas hegemoni” har förvärrats till extrema grader. De mest fundamentala av dessa motsättningar menar man är: motsättningen mellan produktionens allt mer samhällseliga karaktär och dess privata, kapitalistiska, individuella tillägnande; mellan arbetarna och andra exploaterade och förtryckta sociala skikt och borgarklassen, oligarkin och imperialismen; mellan imperialismen och dess jättelika monopolföretag å ena sidan och nationalstaterna och deras självbestämmande och suveränitet å andra sidan; och slutligen motsättningen mellan produktionsenheternas ”extrema rationalisering” respektive den ”växande anarkin inom produktionen och samhället”.⁷⁶

PSUV menar att det är ”paradoxalt” att denna situation existerar parallellt med ”den största vetenskapliga och teknologiska revolution mänskligheten känner, och som inget tidigare samhälle kunnat föreställa sig”. Som exempel på denna enorma utveckling anger man upptäckten av det mänskliga gensystemet, utvecklingen av artificiell intelligens, informations- och kommunikationsteknik, såväl som framsteg inom bioteknik och skapande av nya material. Dessa

---

⁷⁴*Libro Rojo*, s. 18-19 ”...y otros sectores sociales.”

⁷⁵*Libro Rojo*, s. 19 ”...apela ahora a las desesperantes necesidades de millones de seres humanos, para lanzarlos unos contra otros en guerras fratricidas y sin otro destino posible que la destrucción, la degradación y la muerte en escalas nunca antes vistas.”

⁷⁶*Libro Rojo*, s. 21-22

framsteg menar man har skapat de materiella grunderna för att uppnå en högre samhällsordning, men skriver att de istället enbart har tjänat till att öka ojämlikheten och orättvisan.⁷⁷

Här använder man en mycket intressant kombination av frammanande av en skräckbild av det nuvarande historiska läget där mänsklighetens existens är i fara, med att framställa den vetenskapliga och teknologiska utvecklingen i vår tid som ett världshistoriskt unikt skeende. Den samlade bild som ges av den nuvarande historiska situationen är ett dramatiskt vägskäl där vi har att välja mellan världens undergång och en aldrig tidigare skådad blomstring för mänskligheten.

Mot slutet av avdelningen om världskapitalismens kris kommer man in på miljöförändringarna, i en liknande olycksbådande ton som om krigsriskan:

Reduktionen av ozonlagret, växthuseffekten, klimatförändringarna och den globala uppvärmningen, kontamineringen av vattnet och världshaven samt förlusten av skogsområden är symptom på att vi på ett farligt och accelererande sätt närmar oss katastrofen.⁷⁸

Denna samlade dramatiska situation menar man har ledat till uppbyggnad av ”mekanismer för den borgerliga ideologins absoluta herravälde, som Marx fördömde med sådan kraft såsom instrument för att dölja degraderingen av livet och för att försöka legitimera den kapitalistiska imperialismen genom det sociala medvetandets förfall med hjälp av användande och exploatering av kommunikationsnätverk stödda på informations- och kommunikationsteknologi, vilka har tvingat fram en vanvettig grad av alienering av det sociala medvetandet på det globala området.”⁷⁹

Här använder man i förbifarten Karl Marx för att ge stöd åt sin analys av de globala kommunikationsnätverk som man beskriver som mekanismer för den borgerliga ideologins absoluta herravälde och alieneringen av det sociala medvetandet. Detta trots att dagens globala kommunikationsnätverk är svåra att jämföra med något Marx kan ha upplevt under sin livstid. Det är värt att titta närmare på orden ”som Marx fördömde med sådan kraft”.

---

⁷⁷*Libro Rojo*, s. 22-23

⁷⁸*Libro Rojo*, s. 24 ”La reducción de la capa de ozono, el efecto invernadero, el cambio climático y el recalentamiento global, la contaminación de aguas y océanos, la pérdida de espacios forestales, son síntomas de que nos aproximamos peligrosamente y aceleradamente al desastre.”

⁷⁹*Libro Rojo*, s. 24 ”...mecanismos de dominio absoluto de la ideología burguesa, que con tanta fuerza denunció Marx, como instrumentos para ocultar la degradación de la vida y para intentar la legitimación del imperialismo capitalista, mediante el envilecimiento de la conciencia social a través del uso y explotación de las redes de comunicación apoyadas en las Tecnologías de Información y Comunicación, las cuales han impuesto un demencial grado de alienación de la conciencia social en el ámbito global.”

Man hänvisar till en symboltyngd historisk persons moraliska omdöme för att understödja sin berättelse om och kritik av ett mycket nutida fenomen. Det är ett intressant exempel på hur till synes obetydliga historiska referenser i bisats-form kan rymma så mycket mening och ge legitimitet till ens omkringliggande argumentation.

Två sidor senare återkommer man till de mörka beskrivningarna av den nuvarande situationen, när man skriver att ”världshistorien och mycket klart den venezuelanska erfarenheten” visar att kapitalismen ”under eran av kris för imperialismen” långt ifrån att göra slut på fattigdomen ”ökar den varje dag”. Detta menar man visar världen att den enda utvägen och det enda rationella målet vid detta ”mänsklighetens vägskäl” är att stoppa imperialismen och bygga socialismen genom att folket tar makten för att omvandla det kapitalistiska produktionssättet.⁸⁰

Detta stycke innehåller flera historiska metaforer, kanske tydligast i hänvisningen till ”mänsklighetens vägskäl”. Uttryck som ”mänskligheten” och ”världshistorien” anspelar på ett stort och dramatiskt perspektiv. Förutom att i sin argumentation stödja sig på ”världshistorien” försöker man forma historiemedvetandet genom att beskriva nutiden som ”eran av kris för imperialismen”. Såväl världshistorien som den venezuelanska erfarenheten och situandet av nutiden i en era av kris för imperialismen mobiliseras för kampen om det allmänna historiemedvetandet.

Längre fram i principförklaringen, under rubriken *Originell och kreativ*, hänvisar man till historiska personer på ett uttryckligt sätt. Man inleder genom att hänvisa till Simón Rodríguez maxim *inventamos o erramos* – antingen uppfinner vi, eller felar vi. Genom att följa denna maxim ska man se till att den bolivarianska socialismen kommer att vara ”originell, egen, kreativ och med en djupt kollektivistisk känsla för maktutövandet”.⁸¹ Här ser vi hur man lyfter ut tre i Venezuela välkända ord av en symboltyngd historisk personlighet för att definiera sitt politiska projekt i nutiden och med sikte mot framtiden.

Därefter följer ett stycke där man inleder med att lyfta fram det så kallade *Trädet med tre rötter* (*el Árbol de las Tres Raíces*), vilket syftar på Simón Bolívar, Simón Rodríguez och Ezequiel Zamoras ”tänkande och handling”.⁸² På så sätt sammanför man tre olika personer, varav en tillhörde

---

⁸⁰*Libro Rojo*, s. 26-27

⁸¹*Libro Rojo*, s. 37

⁸²*Libro Rojo*, s. 38 ”...el pensamiento y la acción...”

en annan generation än de två andra, till ett samlingsbegrepp. På så sätt strukturerar man historien i det allmänna historiemedvetandet, samtidigt som man använder sig av metaforen med tre rötter som förenas i ett träd. Ordet *rötter* har också en för ändamålet praktisk dubbeltydighet genom sin ställning som metafor för människans härkomst, hennes anknytning till historien.

Efter detta inhemska historiebruk anknyter man till ”socialismens historiska erfarenheter”, som man säger att man ska ”återta med kritiskt sinne”. Samtidigt uttrycks att man vill använda revolutionärer och socialister från Latinamerika och världens tänkande och handlingar som en guide, och nämner José Martí, Ernesto Che Guevara, José Carlos Mariátegui, Rosa Luxemburg, Karl Marx, Friedrich Engels, Lenin, Trotskij, Gramsci, Mao Tse-Tung, och ”andra som har bidragit till kamp för samhällsomvandlingen, för en värld av jämlikhet och social rättvisa, i en mänsklig erfarenhet som har avlägsna föregångare, som den indo-afro-amerikanska världsbilden, kristendomen, befrielsesteologin”.⁸³

När man anknyter till socialismens historia nämner man en rad personligheter fr.a. från den kommunistiska traditionen, men man gör det med brasklappen att man ska återknyta till dessa erfarenheter ”med kritiskt sinne”. På så sätt definierar man i vilken bemärkelse man vill använda sig av dessa delar av historien.

Efter en hänvisning till ”den vetenskapliga socialismen” och marxismens bidrag refererar man till den peruanske marxisten José Carlos Mariáteguis uttryck om att revolutionen i Latinamerika varken kommer att vara ”kopia eller imitation”, utan ”folkets heroiska skapelse”.⁸⁴ Detta menar PSUV också gäller den bolivarianska socialismen. Mariátegui (1894-1930) var en latinamerikansk marxistisk intellektuell som för eftervärlden i Latinamerika bl.a. blivit känd för sin betoning av vikten att finna en väg till socialismen som är anpassad till den latinamerikanska verkligheten. Här blir Mariátegui till en praktisk metafor, en brygga mellan den västerländska marxismen och de latinamerikanska folkens kamp.

Denna del av principförklaringen avslutas med ett talande stycke som knyter ihop det latinamerikanska nuet och historien med världsperspektivet:

---

⁸³*Libro Rojo*, s. 38 ”...otros que han aportado a la lucha por la transformación social, por un mundo de equidad y justicia social, en una experiencia humana que tiene antecedentes remotos, como la cosmovisión indio afro americana, el cristianismo, la teología de la liberación.”

⁸⁴*Libro Rojo*, s. 38

Vår socialism erkänner våra ursprungs mångfald, och värderar de ursprungsfolkliga, europeiska och afrikanska rötterna som gav upphov till vår stora sydamerikanska nation. Den inkorporerar Simón Bolívars doktrin; särskilt hans anti-imperialistiska perspektiv och hans hållning gällande nödvändigheten av vårt Amerikas länders förenande, Simón Rodríguez och hans kamp för den frigörande och folkliga utbildningen för alla, och Ezequiel Zamora och hans kamp för det gemensamma ägandet av jorden, hans konfrontation av de oligarkiska makterna och hans program för socialt skydd. Likaså förutsätter denna den civil-militära föreningen som en av sina fundamentala karaktärsdrag.⁸⁵

Till att börja med är det värt att notera orden ”vår socialism”, som återigen specificerar på vilket sätt man vill använda sig av det historiska socialistiska arvet. I den första meningen av citatet ovan använder man sig åter igen av *rötter*-metaforen, när man hänvisar till tre olika rötter som man menar gav upphov till Sydamerika. Meningen berör inte bara dåtiden, utan rymmer också ett påstående om vad venezuelanerna och latinamerikanerna idag är – en produkt av ursprungsfolken, Europa och Afrika. Att ”erkänna” och ”värdera” dessa rötters mångfald och trycka på det vida sydamerikanska perspektivet innebär att ge sig in i nutidens diskussioner om Latinamerikas identitet och relation till västmakterna.

I detta stycke beskriver man också på ett uttryckligt sätt hur man menar att Bolívar, Rodríguez och Zamoras tänkande är del av sin vision av socialismen. Den bolivarianska socialismen blir till en syntes av olika historiska källor, som man försöker att så att säga förena till en flod. Det blir här väldigt tydligt hur begreppet *den bolivarianska socialismen* syftar till att forma det allmänna historiemedvetandet vad gäller relationen mellan sitt nutida projekt för samhällsförändring och dessa särskilda historiska rötter från separata tider och platser. Referensen till den civil-militära föreningen rör sig på en mer nutidshistorisk nivå, knuten till den bolivarianska revolutionens mest närliggande historiska rötter.

Under rubriken *Den bolivarianska socialismen – enda utvägen* framför man en berättelse som

---

⁸⁵*Libro Rojo*, s. 38-39 “Nuestro socialismo reconoce la diversidad de nuestros orígenes, y valora las raíces indígenas, europeas y africanas que dieron origen a nuestra gran nación suramericana. Incorpora de la doctrina de Simón Bolívar; particularmente su visión antiimperialista y su planteamiento sobre la necesidad de unión de los países nuestroamericanos, de Simón Rodríguez su lucha por la educación liberadora, popular y para todos, y de Ezequiel Zamora su lucha por la propiedad social de la tierra, su enfrentamiento a los poderes oligárquicos y su programa de protección social. Así mismo, asume la unión cívico-militar como una de sus características fundamentales.”

knyter kampens ursprung till klassamhällets och kapitalismens uppkomst som är värd att citera i sin helhet:

Från att samhället delades i klasser, fanns motstånd och strid mot förtrycket och exploateringen. Men från kapitalismens seger över feodalismen och det kapitalistiska produktionssättets dominans i världsskala, smälte den framväxande industriarbetarrörelsen samman med sin epoks mest avancerade tänkande och ledde till en kamp för socialismen baserad på vetenskapen, och människornas djupaste känslor. På vår kontinent lade Simón Bolívar grunden för den nationella och sociala frigörelsen med sin frigörande handling och sin humanistiska och revolutionära vision, idag grundläggande för våra folks förening och den sociala omvandlingen i vår tid.⁸⁶

Berättelsen börjar genom att datera kampens ursprung till klassamhällets uppkomst, men motståndet fram till kapitalismens uppkomst nämns bara, utan att ge något utrymme åt att utveckla. Meningen som följer, och som inleds med det talande ordet ”men”, signalerar en historieskrivning som beskriver kapitalismen som startskott för den verkliga eller avancerade kampen. Parat med referensen till Bolívar ser vi återigen temat med de inhemska respektive västliga rötterna som flyter samman och mobiliseras som resurser för en samhällsomvandling i vår tid.

Stycket som följer därefter rör sig mellan olika tidsperspektiv:

Inför systemets kris och de mycket allvarliga hot som den medför, består den nutida utmaningen av att gå till handling på så sätt att Venezuelas exploaterade och förtryckta massor inkorporerar största möjliga förståelse av historien, ekonomin och den politiska teorin, för att stödja sig på dessa i den enorma uppgiften att svara på originellt sätt, knutet till den konkreta verkligheten, till venezuelanitetens rötter, till de kulturella partikulariteterna inklusive hos varje region och social grupp, inför varje vardagligt krav, inför varje svårighet rest av övergången från kapitalismen till socialismen.⁸⁷

---

⁸⁶*Libro Rojo*, s. 40-41 ”Desde que la sociedad se dividió en clases, hubo resistencia y combate contra la opresión y la explotación. Pero a partir de la victoria del capitalismo frente al feudalismo y el predominio del modo capitalista de producción a escala mundial, las luchas sociales del naciente movimiento obrero industrial se fusionaron con el pensamiento más avanzado de su época y dieron lugar a una lucha por el socialismo basada en la ciencia y en los sentimientos más profundos de los seres humanos. En nuestro continente, Simón Bolívar sentaba las bases de la emancipación nacional y social con su gesta libertadora y su visión humanista y revolucionaria, hoy fundamentales para la unión de nuestros pueblos y la transformación social en nuestro tiempo.”

⁸⁷*Libro Rojo*, s. 41 ”Frente a la crisis del sistema y las gravísimas amenazas que conlleva, el desafío contemporáneo consiste en encaminar la acción de manera tal que las masas explotadas y oprimidas de Venezuela incorporen el máximo de conocimientos de la Historia, la economía y la teoría política, para apoyarse en ellos en la inmensa tarea de responder de manera original, amarrada a la realidad concreta, a

Återigen ser vi temat med kris och hot som är en återkommande del av PSUV:s beskrivning av nutiden. Här beskrivs också de breda folklagrens förståelse av historien som en viktig del av nutidens utmaning, som ett av flera stöd i kampen för att lyckas beträda en skraddarsydd väg till socialismen. Förståelsen av historien såväl som kopplingen till ”venezuelanitetens rötter” framställs som förutsättningar för att kunna ta sig från nutidens kamp mot kapitalismen till framtidens socialistiska mål.

PSUV:s stadgar

Stadgarna innehåller nästintill inget användande av historien, utan focus ligger på organisatoriska frågor. En artikel i stadgarna sticker dock ut, *Valores y Principios* (Värderingar och principer). Här nämner man återigen Bolívars, Rodríguez och Zamoras tänkande och handlingar som viktiga för partiet. Dessutom hänvisar man till den vetenskapliga socialismens principer, kristendomen, befrielse-teologin, ”allt kritiskt och humanistiskt universellt tänkande” (todo el pensamiento universal crítico y humanista), jämställdhet och jämlikhet mellan könen samt det man kallar den etiska förpliktelsen att skapa en modell som har respekt för livet, moder jord och som garanterar mänsklighetens överlevnad.⁸⁸

Stycket som följer bjuder på ett rätt så avancerat historiebruk och beskrivning av relationen mellan dåtid, nutid och framtid. Det är värt att citera i sin helhet:

Som ett fler-etniskt parti med mångfald, göder det sina afroindianska rötter ärvda från Guaicaipuro och José Leonardo Chirino, allt detta inspirerat av befälhavare Hugo Chávez fundamentala ledarskap och revolutionära idéer, inriktade på att skapa den nya mannen och den nya kvinnan i en smältdegel av hopp och drömmar vilka gör vår socialism till en mestis-socialism, laddad med afrikanitet, av våra ursprungsfolks egna element, med den internationella vision som haft Francisco de Miranda som främste exponent.⁸⁹

---

las raíces de la venezolanidad, a las particularidades culturales incluso de cada región y grupo social, ante cada exigencia cotidiana, ante cada dificultad planteada por la transición del capitalismo al socialismo.”

⁸⁸ *Libro Rojo*, s. 51

⁸⁹ *Libro Rojo*, s. 51-52 ”Como partido pluriétnico y en pluridiversidad, nutre sus raíces de la afroindianidad legadas por Guaicaipuro y José Leonardo Chirino, todo ello inspirado en el liderazgo fundamental e ideas revolucionarias del Comandante Hugo Chávez, dirigidos a crear el hombre nuevo y la mujer nueva en un crisol de esperanzas y de sueños que hacen de nuestro socialismo un socialismo mestizo, cargado de

Här ser vi återigen rötter-metaforen, i detta fall kombinerat med begreppet *afroindianidad*, vilket samlar arvet från den amerikanska kontinentens ursprungsfolk och de det afrikanska arvet i ett gemensamt begrepp. Guaicaipuro var en venezuelansk upprorsledare från ursprungsfolken, medan Chirino ledde ett uppror mot det spanska imperiet och slaveriet på slutet av 1700-talet. När allt detta inspireras av den nutida personen Hugo Chávez ledarskap och idéer för att skapa en ny människa, menar man alltså att vi får en ”smältdegel av hopp och drömmar” som gör deras socialism till en mestis-socialism – en blandning av Venezuelas olika ursprung.

Här ser vi hur nutiden ingriper som tolkare och vägledare av historien i egenskap av Hugo Chávez, och hur de historiska rötterna beskrivs som grundläggande beståndsdelar i formandet av det man är på väg emot.

Hänvisningen till Francisco de Mirandas ”internationella vision” är ytterligare ett exempel på det internationella perspektivet som löper jämte det inhemska genom texten. Samtidigt bör nämnas att Miranda var venezuelan, men han levde under delar av sitt liv i bl.a. USA, Turkiet, Preussen, England, Ryssland och Frankrike, där han deltog i revolutionen 1791-1793. Han kämpade också för Venezuelas självständighet under tidigt 1800-tal.⁹⁰ På så sätt blir Miranda en praktisk symbol för kopplingen mellan det inhemska och det internationella i det historiska såväl som det nutida perspektivet.

---

africanidad, de los elementos propios de nuestros pueblos indígenas, con la visión internacional que ha tenido como máximo exponente a Francisco de Miranda.”

⁹⁰ Wilpert, Gregory, s. 51

PSUV:s programmatiska grundvalar

Libro Rojos fjärde och sista del kallas *Bases programaticas*, vilket kan översättas som ”programmatiska grundvalar”. Under rubriken Den bolivarianska revolutionens strategiska målsättningar (*Los objetivos estrategicas de la revolucion bolivariana*) kan vi läsa att kampen för den deltagande och protagonistiska demokratin nödvändigtvis innebär å ena sidan kamp mot den representativa demokratin gamla, ärvda borgerligt-liberala kultur och å andra sidan ”för att ha historiska perspektiv” att den bör vara del av kampen för bygget av den bolivarianska socialismen.⁹¹ Här ser vi en tydlig uppfattning om historien som en fråga om relationen mellan dåtid, nutid och framtid, när man talar om ”historiska perspektiv” när man pekar mot framtiden.

En bit längre fram knyts nutidens skeenden återigen samman med Latinamerikas historiska frigörelsekamp:

Medvetenheten om den historiska nödvändigheten av enigheten, integrationen och solidariteten, liksom nödvändigheten av en komplementär ekonomi, har i vår region väckt en process som återupptar tänkandet hos hjältarna och hjältinnorna som formade våra identiteter som nationer, 200 år efter inledningen av frigörelseprocesserna på kontinenten, och försöker att slutföra självständighetens verk, som stympats av den imperialistiska dominansen.⁹²

Vi ser till att börja med hur man uttryckligen talar om ”den historiska nödvändigheten”, och hur man också upprepar ordet ”nödvändigheten” i samma mening. Talet om historiens nödvändigheter leder vidare till ett begrepp med en historisk dimension: man talar om en nutida *process*. Detta nutida skeende beskrivs slutligen som ett återupptagande och slutförande av en hjältemodig kamp som inleddes för 200 år sedan. Stycket är kanske det tydligaste och samtidigt ett av de mest komplexa exemplet på historiemedvetande i *Libro Rojo*. Själva historiemedvetenheten tas här till utgångspunkt för en beskrivning av ett nutidshistoriskt förlopp som fortsätter in i framtiden och syftar till att slutföra en historisk kamp.

Ytterligare en bit längre fram, när man berör den bolivarianska revolutionens huvdsakliga målsättningar för övergången till socialismen, skriver man:

---

⁹¹ *Libro Rojo*, s. 89

⁹² *Libro Rojo*, s. 96

Det handlar om att beseгра den gamla regimen inte bara i handlingarna utan också vad gäller idéerna, vanorna och värderingarna, såsom Ché Guevara varnade när han noterade: 'det är inte möjligt att bygga socialismen med kapitalismens slitna vapen'. Redan Aristoteles hade i antika Grekland lärt att de moraliska och intellektuella dygderna utbildar karaktären; Simón Bolívar pekade på att: 'moral och ljus är en republiks poler; moral och ljus är våra främsta behov'. Gramsci återupptog denna utgångspunkt genom att säga att en revolution är en radikal reform på det moraliska och kulturella planet. Den bolivarianska revolutionen tar fullständigt till sig dessa lärdomar som grund för sina målsättningar.⁹³

Här låter man fyra personer från olika historiska kontexter belysa det behov man beskriver av att ta itu med det man ser som dåliga idéer, vanor och värderingar. Det är en vindlande resa genom historien, och förmodligen är det en del av poängen: det ska visa att frågan är tidlös och förankrad hos en rad historiska personligheter. I nutidsperspektivet kopplas problematiken samman med övergången från kapitalism och socialism, medan orden "Redan Aristoteles..." ska visa att den har funnits med sedan mycket lång tid tillbaka. Därefter återvänder man till den mest fundamentala venezuelanska auktoriteten, Simón Bolívar, vars utgångspunkt man sedan uppger att den italienske 1900-talsmarxisten Gramsci återupptog.

Under rubriken "Den självförsörjande modellen för inhemsk utveckling" (*El modo de desarrollo endogeno auto-sustentable*) skriver man att sin produktiva modell "tar hänsyn till och respekterar de historiska minnenas och de lokala kulturella identiteternas relativa autonomi och främjar den kulturella och etniska mångfalden som en förvandlingskraft förmögen att bryta en av den hegemoniska kapitalistiska makten och dess utvecklingsmodellens karaktärsdrag, nämligen den mänskliga erfarenhetens homogenisering."⁹⁴

En första sak man kan notera med detta stycke är att man knyter ihop historiska minnen och

---

⁹³ *Libro Rojo*, s. 102 "Se trata de derrocar el viejo régimen no sólo en los hechos sino también en las ideas, las costumbres y los valores, tal como advirtió el Ché Guevara al señalar... "no es posible construir el socialismo con las armas melladas del capitalismo". Aristóteles ya había enseñado en la Antigua Grecia que las virtudes morales e intelectuales educan el carácter; Simón Bolívar señaló que: "...moral y luces son los polos de una República; moral y luces son nuestras primeras necesidades."; Gramsci retomó este planteamiento diciendo que una revolución es una reforma radical en el plano moral y cultural. La Revolución Bolivariana asume plenamente estas enseñanzas como base de sus objetivos."

⁹⁴ *Libro Rojo*, s. 109-110 "...toma en cuenta y respeta la relativa autonomía de las memorias históricas y las identidades culturales locales y defiende y promueve la diversidad cultural y étnica como fuerza transformadora capaz de romper una de las características del poder hegemónico capitalista y su modelo de desarrollo, a saber, la homogeneización de la vivencia humana."

kulturella identiteter med en produktionsmodell. Dessa knyts samman med behovet av en *självförsörjande* modell av *inhemsk* utveckling, som ett alternativ till det man kallar den hegemoniska kapitalistiska makten. De sista orden rymmer ett storslaget påstående: nämligen att denna makt bär med sig en homogenisering av den mänskliga erfarenheten. Att värdera minnenas och erfarenheternas mångfald blir del av en kamp mot världskapitalismens likriktning.

Slutligen, längre fram, sätter man in kapitalismen i en historisk kontext som framstår som klassiskt marxistisk:

Under slaveriet är den direkta producenten själva produktionsmedlet och som sådan har denne sin överlevnad garanterad, hur otrygg den än är, för dennes död representerar en förlust för slavägaren. Under feodalismen fortsätter den direkte arbetaren att ha medlen för sin överlevnad garanterade, även om den största delen av de livegnas arbetsprodukt går till jordägaren i form av beskattning (arrende) och till kyrkan i form av tiondet. Men under kapitalismen introduceras åtskillnaden mellan arbetare och varje produktionsmedel, en omständighet som tvingar denne att sälja sig själv för att överleva.⁹⁵

Det är i min mening svårt att tänka sig att någon skulle kunna skriva ovanstående utan en förståelse för marxismens historiematerialism. Det är intressant att notera, eftersom det här är ett av få ställen där man försöker förklara världshistoriens utveckling som helhet. När man väl gör det presenterar man alltså en mycket klassisk marxistisk uppfattning, där slaveriet nämns först, därefter feodalismen och slutligen kapitalismen. Även om man inte explicit uttrycker uppfattningen att dessa samhällsmodeller följer efter varandra historiskt, gör man det implicit när man skriver att arbetaren under feodalismen ”fortsätter” att ha medlen för sin överlevnad garanterade, och när man inleder sista meningen med ”Men under kapitalismen...”.

---

⁹⁵ *Libro Rojo*, s. 113-114 “En el esclavismo, el productor directo es el mismo medio de producción y como tal tiene garantizada su supervivencia, por precaria que sea, pues su muerte representaba una pérdida para el esclavista. En el feudalismo, aunque la mayor parte del producto del trabajo de los siervos de la gleba va al dueño de la tierra bajo la forma de censo (arriendo) y a la iglesia bajo la forma de diezmo, el trabajador directo sigue teniendo garantizados los medios para garantizar su supervivencia. Pero el capitalismo introduce la separación entre el trabajador y todo medio de producción, circunstancia que lo obliga a tener que venderse a sí mismo para sobrevivir.”

Avslutning

Sammanfattning

Denna undersökning har utforskat historiebruket i Venezuelas Förenade Socialistiska Partis publikation *Libro Rojo* och hur man i denna skrift, som omfattar partiets grundläggande dokument, försöker knyta an till och omforma historiemedvetandet, koncist sammanfattat av Peter Aronsson som ”uppfattningar om hur dåtid-nutid-framtid är relaterade till varandra.”⁹⁶

Genom min undersökning har jag funnit och analyserat ett antal exempel på hur denna relation mellan dåtid, nutid och framtid beskrivs i *Libro Rojo*. Ett talande exempel är när en tidpunkt i framtiden – år 2030 – beskrivs som ”200-årsdagen av Befriaren Simón Bolívars död”, och samtidigt som den tid då det nutida samhällsförändringsprojektet ska ha konsoliderats.⁹⁷

En röd tråd genom *Libro Rojo* skymtas i begreppet *den bolivarianska socialismen* – en strävan efter att smälta samman den traditionella och i huvudsak västerländska socialismen med de venezuelanska frigörelseikonernas tänkande och handlingar. Man har använt sig av den traditionella socialismens historiska ikoner såsom Marx och Lenin, men med brasklappar om att detta bör göras med kritiskt sinnelag och anpassas till den latinamerikanska och venezuelanska verkligheten.

Med hänvisning till den inhemske frigörelseikonen Simón Rodríguez har man betonat att ”antingen uppfinner vi, eller felar vi”, och även stött sig på den peruanske marxisten José Carlos Mariátegui för att understryka att ens samhällsomvandling varken kommer att vara ”en imitation eller kopia” av västerländska modeller. Man låter dessa historiska personers ord tydliggöra på vilket sätt man vill använda sig av den traditionella socialismens idéer för en samhällsomvandling i vår tid.

Jag har velat bidra till att uppmärksamma en i min mening för lite undersökt aspekt av den bolivarianska rörelsen – dess användande av historien. Min förhoppning är att denna undersökning har visat att det är en viktig aspekt, och att undersökningen har bidragit till att beskriva och analysera hur detta användande av historien ser ut i den bolivarianska rörelsens dominerande partis grundläggande dokument.

---

⁹⁶Aronsson, Peter, s. 68

⁹⁷Libro Rojo, s. 7-8

Avslutande diskussion

Denna uppsats föddes ur ett brinnande intresse för den nutida utvecklingen i Venezuela. Genom detta intresse slogs jag av hur vardagligt närvarande historien är i den bolivarianska rörelse som tagit sitt namn från landets frigörelseikon Simón Bolívar. Det har gett en inblick i ett annat lands allmänna historiemedvetande och politiska historiebruk.

Jag menar att det är viktigt att inte framställa detta fenomen som mer unikt eller exotiskt än det är. Historiebruket finns överallt runt omkring oss, i allt från reklamer, spelfilmer och sedelärande TV-dokumentärer om nazismens brott till politiska debatter och historiska institutioner såsom arkiv och muséer. Det anknyter till och försöker forma det allmänna historiemedvetandet i olika syften.

Våra uppfattningar om vad som har skett påverkar vad vi önskar ska ske, för att inte tala om följderna av vad vi *inte* minns. I den venezuelanska politiska debatten har Hugo Chávez och den bolivarianska rörelsen kritiserats för att ”politisera” historien och anklagats för att utnyttja den för sina syften.

Det råder ingen tvekan om att man är ”skyldig” till att använda sig av historien på ett aktivt sätt, men det är man sannerligen inte ensamma om. Rätten att definiera vad som är objektiv information om historien respektive vad som är otillbörlig historiepropaganda är en fråga om makt. I Sverige har vi haft en återkommande diskussion om den svenska statens aktiva roll i historieskrivningen, inte minst genom *Forum för levande historia*. I ett visst sammanhang kan användande av historien för politiska syften beskrivas som en plikt för såväl ”samhället” som ansvarsfulla medborgare, medan det i ett annat kan uppfattas som cyniskt eller rentav farligt.

Det vi kan konstatera är att vi alla bär på ett historiemedvetande, och att det är föremål för ständig förändring genom historiebruket. Att vilja förstå var ”vi” kommer ifrån, var ”vi” befinner oss och vart ”vi” är på väg - och hur det hänger ihop - är djupt mänskligt. För att inte tala om vilket detta ”vi” är.

Det har hänt så oerhört mycket att det går att mobilisera skärvor av det förflutna för i princip vilket syfte som helst. Kanske skulle historiker kunna bidra till att öka medvetenheten om hur central historien är i våra liv och vår värld. Vårt historiemedvetande präglas av maktstrukturer och politisk kamp. Min förhoppning är att denna uppsats har bidragit till att belysa detta.

Käll- och litteraturförteckning

Aronsson, Peter, *Historiebruk – att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund, 2004

Chávez, Hugo, *Speech of Unity*, Socialism of the XXI Century Publications, Caracas, 2007

Elizalde, Rosa Miriam och Báez, Luis, *Chávez nuestro*, Casa Editora Abril, Havanna, 2004

Gott, Richard *Hugo Chávez and the bolivarian revolution*, Verso Books, London, 2011

Libro Rojo, Partido Socialista Unido de Venezuela, Caracas, 2010

Lindberg, Åsa, *Socialdemokraterna skriver historia: Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892-2000*, Atlas Bokförlag, Stockholm, 2001

Wilpert, Gregory, *Changing Venezuela by taking power. The history and policies of the Chávez government*, Verso Books, London 2007

Internet

http://www.cne.gob.ve/divulgacion_parlamentarias_2010/ (Hämtad 13-05-20)

<http://www.versobooks.com/authors/282-richard-gott> (Hämtad 13-06-07)